

**Prawnomiędzynarodowe
aspekty rosyjskiej i sowieckiej
okupacji terytorium Polski
w XX wieku**

Jakub Wojas

**Prawnomiędzynarodowe
aspekty rosyjskiej i sowieckiej
okupacji terytorium Polski
w XX wieku**

Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
Warszawa 2024

SERIA: POLSKA – ROSJA: PROBLEMY PRAWNE
REDAKTOR NAUKOWY SERII: PROF. DR HAB. WŁADYSŁAW CZAPLIŃSKI

Recenzje:

dr hab. Patrycja Grzebyk

dr hab. Przemysław Saganek

Redakcja i korekta: Małgorzata Tarnowska

Projekt okładki i znaku graficznego serii: Katarzyna Juras

Copyright © 2024 by Wydawnictwo Naukowe Scholar Sp. z o.o., Warszawa

Copyright © 2024 by Jakub Wojas

ISBN 978-83-67450-92-8

Wersja cyfrowa: doi 10.7366/9788367450928

Publikacja dofinansowana ze środków Narodowego Centrum
Nauki w ramach Umowy nr UMO-2018/29/B/HS5/00863
do projektu badawczego nr 2018/29/B/HS5/00863
Projekt realizowany w ramach Centrum Europejskiego
Uniwersytetu Warszawskiego

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.

ul. Oboźna 1, 00-340 Warszawa

tel. 22 692 41 18; 22 826 59 21

dział handlowy: jak wyżej w. 108

e-mail: info@scholar.com.pl

www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze

Skład i łamanie: Dariusz Piskulak

Printed in Poland

Spis treści

Wprowadzenie (Władysław Czapliński)	9
Wstęp	11
1. Okupacja w świetle prawa międzynarodowego	15
1.1. Historia rozwoju regulacji prawnych dotyczących okupacji	15
1.2. Okupacja wojenna	19
1.3. Okupacja pokojowa	24
1.4. Obecność obcych sił zbrojnych niebędąca okupacją	28
1.5. Konkluzje	29
2. Problem okupacji w relacjach polsko-rosyjskich w latach 1918–1921	30
2.1. Rys historyczny	30
2.2. Kwestia ciągłości prawnej między I a II Rzeczpospolitą	33
2.3. Dualizm państwowy Rzeczpospolitej a kwestia restytucji państwowości	50
2.4. Powrót II Rzeczpospolitej do praw i obowiązków I Rzeczpospolitej	55
2.5. Status prawnomiędzynarodowy terytorium I Rzeczpospolitej w okresie zaborów	60
2.6. Rozpoczęcie wojny między Rzeczpospolitą Polską a Rosyjską Federacyjną Socjalistyczną Republiką Sowiecką	65
2.7. Okupacja wojenna podczas wojny polsko-sowieckiej	67
2.8. Zakończenie wojny w świetle prawa międzynarodowego i status spornego terytorium	71
2.9. Odpowiedzialność Rosji Sowieckiej za okupację terytorium Rzeczpospolitej	73
2.10. Postanowienia traktatu ryskiego w kontekście problemu okupacji terytorium Rzeczpospolitej	74
2.11. Konkluzje	79
3. Kwestia sowieckiej okupacji terytorium Polski w latach 1939–1941 ...	80
3.1. Rys historyczny	80
3.2. Sowiecki atak na Polskę z 1939 roku w świetle prawa międzynarodowego	84

3.3. Układy niemiecko-sowieckie z 1939 roku w świetle prawa międzynarodowego	87
3.4. Okupacja sowiecka z lat 1939–1941 w świetle prawa międzynarodowego	95
3.5. Zakończenie II wojny polsko-sowieckiej	97
3.6. Konkluzje	101
4. Kwestia sowieckiej okupacji terytorium Polski po 1944 roku	103
4.1. Rys historyczny	103
4.2. Charakter prawnomiędzynarodowy wkroczenia Armii Czerwonej na terytorium Polski w 1944 roku	112
4.3. Sowiecka władza nad terytorium Polski	116
4.4. Kwestia powojennych granic Polski a zakończenie sowieckiej okupacji	127
4.5. Charakter okupacji sowieckiej nad Polską w latach 1944–1956	131
4.6. Naruszenia prawa międzynarodowego związane z sowiecką okupacją Polski w latach 1944–1956	135
4.7. Konkluzje	136
5. Problem roszczeń z tytułu okupacji terytorium Polski	138
5.1. Tożsamość prawnomiędzynarodowa Rzeczypospolitej Polskiej i Federacji Rosyjskiej	138
5.2. Kwestia ewentualnego wygaśnięcia zobowiązań wynikających z traktatu ryskiego	143
5.3. Kwestia ewentualnego wygaśnięcia roszczeń wynikających z okupacji terytorium Polski po 1939 roku	145
5.4. Konkluzje	147
Zakończenie	149
Bibliografia	151

Contents

Preface (Władysław Czapliński)	9
Introduction	11
1. Occupation in the Light of International Law	15
1.1. The History of the Development of Legal Regulations Concerning Occupation	15
1.2. Belligerent Occupation	19
1.3. Peaceful Occupation	24
1.4. The Presence of Foreign Armed Forces that Does Not Constitute Occupation	28
1.5. Conclusions	29
2. The Issue of Occupation in Polish-Russian Relations in the Years 1918–1921	30
2.1. Historical Overview	30
2.2. The Issue of Legal Continuity between the First and Second Polish Republics	33
2.3. The Dual Statehood of the Polish-Lithuanian Commonwealth and the Issue of the Restoration of Statehood	50
2.4. The Return of the Second Polish Republic to the Rights and Obligations of the First Polish Republic	55
2.5. The International Legal Status of the Territory of the First Polish Republic During the Partitions	60
2.6. The Commencement of War between the Republic of Poland and the Russian Soviet Federative Socialist Republic	65
2.7. Wartime Occupation during the Polish-Soviet War	67
2.8. The End of the War in the Light of International Law and the Status of the Lands	71
2.9. The Responsibility of Soviet Russia for the Occupation of the Territory of the Republic of Poland	73
2.10. The Provisions of the Treaty of Riga in the Context of the Issue of the Occupation of the Territory of the Republic of Poland	74
2.11. Conclusions	79

3. The Issue of Soviet Occupation of Polish Territory in the Years 1939–1941	80
3.1. Historical Overview	80
3.2. The Soviet Attack on Poland in 1939 in the Light of International Law	84
3.3. The German-Soviet Agreements of 1939 in the Light of International Law	87
3.4. The Soviet Occupation of 1939–1941 in the Light of International Law	95
3.5. The End of the Second Polish-Soviet War	97
3.6. Conclusions	101
4. The Issue of Soviet Occupation of Polish Territory after 1944	103
4.1. Historical Overview	103
4.2. The International Legal Nature of the Red Army’s Entry into Polish Territory in 1944	112
4.3. Soviet Authority over Polish Territory	116
4.4. The Issue of Poland’s Postwar Borders and the End of Soviet Occupation	127
4.5. The Nature of Soviet Occupation of Poland from 1944 to 1956	131
4.6. Violations of International Law Related to Soviet Occupation of Poland from 1944 to 1956	135
4.7. Conclusions	136
5. The Issue of Claims Arising from the Occupation of Polish Territory	138
5.1. The International Legal Identity of the Republic of Poland and the Russian Federation	138
5.2. The Issue of the Possible Expiration of Obligations Arising from the Treaty of Riga	143
5.3. The Issue of the Possible Expiration of Claims Arising from the Occupation of Polish Territory after 1939	145
5.4. Conclusions	147
Summary	149
Bibliography	151